

ԵՐԱՇԽԱՅԻ ԱՐԴՅՈՒՆ

ԵՐԱՐԴ

7. ԱՆԴՐԻԱՆՅԱՆ :

Աս օրերս քաղաքիս մէջ զտնըվող Յունաց ազգը ,
մէկ լաւ բարեկարգութիւն մը ըրաւ իրեն եկեղեցական-
ներուն , որոնք մինչև հիմայ անլարդ ու անվայիռուչ
կերպով ժողովուրդը կը նեղէին տուրքի համար : Ազ-
գային ժողովով հաստատեց որ այսուհետեւ ամենն մէկ
քահանայ տարին 4500 դրէ առնէ ալգէն ու երթայ
ուր որ կանչովի , հոգեորական սլաշտօնը կատարելու ա-
ռանց դրամի : Ասոր համար հինգ կարգ բաժնեցին ի-
րենց ժողովուրդը , ու տարեկան տուրք կատեցին մամեն-
մէկ կարգին : Առաջինը՝ տարին 80 դրէ պիտի տայ .
երկրորդը՝ 60 . երրորդը՝ 40 . չորրորդը՝ 25 . հինգ-
երրորդը՝ 10 :

Քանի մը պատվավոր անձնինք Յունաց ազդէն , ու
բախսակից ըլլալով մեղի հիտ մեր օրագրութեանը վրայ՝
գովութեամբ խօսերեն իրենց ուսումնական ժողովներուն
մէջը , որն որ Ամալթէա անուն Յունարէն Օրագրու-
թիւնն ալ կը յիշառակէ : Ուստի կը պարուաւոյինք շը-
նորհակալ ըլլալու անոնց մարդասիրական քարուցը . ո-
րով սիրտ կուտան մեզի , որ ջանանք օրէ օր առաջ
տանելու աս օգտակար զործը , լուսաւորչակրօն ազդիս
պայծառութեանը համար :

—Օղոստոս 14 ին կը զբեն Ա'աթայէն՝ թէ Փիքի
ըսված Ֆըռկաթոնը հասաւ հոս Խնկիթէոայէն, ո-
րուն մէջը շատ օֆիցիալներ և պատերազմի հարկաւոր
եղած պաշարներ կային, և վերստին ճամբայ ելաւ Ա-
սորեստանի կողմբը երթալու համար : Կոյն օրը Ա'ե-
գերա ըսված շոգենաւն ալ Ճիւղրալթարի կողմբէն
հասաւ, որ Լօնտոայի նամակները կը բերեր Աթոփ-
ֆորդ Խնկիթազու Ամբալին դրված :

— Քաղաքիս կառավարիչ Հատում Փաշան, մարդասէր մոռք
միշտ հոգ տանելով իր խնամքին յանձնըլած ժողովրդոց
պահպանութեանը՝ յիսուն հողիի լուսի զօքք խրկեց Պալո-
քեսերէն դարձող վաճառականներուն ապահովութեանը
համար. յիշեալ զօքքերէն՝ 20 կամ 25 հոգի մինչև Կախա-
կեղը գացին ու մնացածները հինգ հինգ հոգի խահվէ-
երը կեցան պահպանութիւն ըրին, մինչև որ բարոր բա-
սայիրէն դարձողները անվտանգ իրենց տեղը հասան :
— Փարիզէն կը գրեն թէ ինինիզու տէրութիւնը՝ Այսիւ

Ճանաբար ըստ մասնակիւն լուսապայի գաջնագրութեանը վը-
այով համոզված է, և ասոր հսկաց հաճութիւն կու-
այ որ նոր ժողով (Գօնքրէս մը) ըլլոյ վիեննա քա-
ռակի մէջ, որ Եղիսաբետական վէճը կարդի գրվէ Ֆուան-
այու ձեռքովը : Կարվի նսեւ թէ կօսո Փալմէրսթոնը
րած է Փարիզու գետպան լուս կուանլիւն, թէ Ինկի-
շղի տերութիւնը միտք չունի բնաւ Ֆուանսայու օդտին
պշելու , կամ անոր հետ ավըլվելու . որովհետեւ աս
որկու տերութիւնները կը պարտաւորեն որ անխախտ
զահեն իրենց բարեկամութիւնը :

“ Կիզակից տերութիւնները երբոր ստորագրեցին այն դաշնագրութիւնը , արևելքան վէջին ամենն հարկաւոր եղած պարագաները չուղիղին քննելու . Վրանսողի լու բութիւնն աւանոնց վճռոյն դէմկեցաւ հիմայ պատրաստ են Խնկիլիկները նոր ժողովմը ընել , որ աս վէճը կըր- կին լաւ մը քննըլի ” :

Լոռա Փալմերսթոնի աս կերպով զիր դրելը՝ Պէտքայի
Ձևագաւորին բարեկամական միջնորդութենէն առաջ
հկած կը կարծենք . որ շատ սիրելի է իրեն ազգական
Վիետորիա թագուհիին :

— Կոստանդինոսազիսէն ամսուս 5 ին եկած շողենա-
ւուլ լսեցինք թէ որովհետև Մէհմէտ Ռէֆ Փաշան նի-
դակակից չորս Տէրութեանց դաշնադրութիւնը ընդու-
նեց , ու անոնց տըլած պայմանաժամը անցաւ , վե-
հափառ Յօաքաւորը՝ Կղղէթ Մէհմէտ Փաշային յանձներ
է Նզիսպոսի կառավարութիւնը :

ԵԳԻՊՏՈՍ

Աղջկանոցից , 26 Օդոս : Մէհմէտ Ալի Փաշան՝
չորս Տէրութեանց քօնսօլներուն իմացնելէն եաւ որ
Նշանուայի գանապութիւնը զբնուանիր , սասակի հրաման
ըւաւ , որ աս քաղաքի պաշտուանութեանը հարկաւոր
եղած բաներուն հոգ տարվի : Բայց երբոր աս պատրաս-
տութիւններուն փռոյ էին , մեկ թաթար մը և կար հոս
Խարբահիմ Փաշայի կողմէն . և կը հաստատեն թէ զիրբե-
րած էր որ Եզիդապոսի Փաշան իր միտքը փոխէ . փասն զի
կրտեն թէ՝ Ասորեստանի մէջ եղած երկարաւակութիւնը
տեմաւորվ Խարբահիմ Փաշան՝ կը յորդորէր իր հայրը
որ ալ դէմ չկ կենայ Տէրութեանց խօսքը մտիկ ընէ : Խնչու
որ՝ նահաները կարդալուն պէս , իրկեց Փաշան իր ա-
ռաջին թարգմանը Խիւսրէֆ Եքէնտին , որ երթայ զորս
քօնսօլօգները պալատը հրաւիրէ : Անոնք ալ շուտով մը
եկան , ու շատ զարմացան երբոր տեսան որ զինովին փոխ-
ված է փաշային միտքը և իրաւախոչ (սպալէ) ըլլալ կուզէ բար-
ձրագոյն Կրանը հրամանին հնազանդութիւն ցըցուներով :
Բայց յայտնի չեմ գիտեր ըսաւ , թէ որոնք են Ասորես-
տանի սահմանները (սընըռները) և աս բանէն կոյւ կը ծա-
զի ըսելով՝ փափազ կը ցըցուներ որ ինքը ուղղակէ զրէ Ար-
քային և հրաման ընդունի անկից , թէ քանի որ ողջ է
իրեն ձեռքը մնայ Ասորեստանը :

Ովֆաթ Պէյը կուզէր հաւանութիւն տալու առ
խօսքին . բայց Քօնսօլզները ըստն թէ ինքը իշխանու-
թիւն չունի այս բանին համար , այլ չորս ակրութիւնը
միայն կրնայ վճռեր ինչ որ պիտի տըրպի փաշային :

Դուրս եւան Քօնսօլզները որ խորհուրդ ընեն .
քիչ ատենէն ետքը ներս մտան ու ըսկն , թէ պիտի
զբենք մէր Տէրութիւններուն աս ըսածդ . բայց քու
անկեղծութիւնդ ցըցունելու համար՝ կուզենք որ հիմայ
ետո դարձընես նաւասորմղը (տօնանման) , ու Խպրա-
հիմ փաշայի բանակն ալ ետ դառնայ :

Ես խօսքերուն վրայ բան մը չի կրցան որոշել . ու
ամէն մարդ իր տեղը դարձաւ :

Վայնափ կը վախնար ժողովուրզը պատերազմէն՝ որ
երբ ֆաշույին միավը իմացվեցաւ, շատ մեծ ուրախու-
թիւն եղաւ քաղաքին մէջ. ու ամեն մարդ անանկ կը
յուսար, որ սկսաւ ֆաշան չափաւորութիւնը և արդա-
րութիւնը ձեռք առնել. (Սմաննեան նաւերուն հրամա-
նատարները՝ որոնք քսան օր է բանտն էին, ազատու-
թիւն չնորհեց անոնց և ուրիշներուն ևս՝ որոնք մեծ
կամ փոքր յանցանքով բանտը դրված էին:

Հեռը ըմանց պաշարող (Պլօսօ) ընող նաւերուն՝ շատ
ուստեղիներ խրկից , քաղաքավարական զրոյցներով
Եմիրաններուն :

Փաշային ունեցած բարի դիտաւորութիւնը տեսնա-
լով . արժան տեսան Աիո Ուոպէրթ Աթօփֆօրթը և
Պարօն Պիանտիէրան , որ Փաշային տեսութեան եր-
թան :

Ուստի իրեկվան դէմ՝ աս երկու ծովակալն դէմգացին բոլոր մեծերը գունք մը զօրքով ։ բայց ասոնք չուղեցին այսշափ բաղմութիւն։ միայն 16 ձիաւոր խաւաղ առջևնուն կերթային, ու իրենք ալ փառաւոր կառքերու մէջ նստած էին։ Խրբոր Փաշային պալատը հասան Ասիր Գէյը դիմաւորեց ասոնց, ու պատուավ Փաշային քովը ասարաւ։ Աս տեսութիւնը քառորդի մը չափ քը շեց ։ բայց ամենակին քաղաքականութեան վրայ խօսք չի բացվեցաւ։ այլ յարդական զրոյցներ ըրին մէկմէկու չետ։

Հետիեւալ օրը՝ մեծ հայկերոյթ մը ըլլալու էր պա-
լսար, բայց ակարութիւն մը պատահելով Փաշային՝
արդիք եղաւ աս ուրախութեանը :

Վերջապէս ամսուս 24 ին որ վերջին հարէնին լը-
մընցած օրն էր , պատառը գացին Քօնսօլղները , որ
Փաշային վերջին պատասխանը առնեն . և շատ յայս ու-
նէին ուղածնուն պէս պատասխան մը ընդունելու . բայց
չերեցաւ Փաշան իրեն տկարութիւնը պատճառելով .
և Այսի պէյը անոր կողմանէ պատասխան տըլվաւ թէ
Փաշան հաստատ կեցած է ամսուս 6 ին տըլված պա-
տասխանին վրայ . այսինքն՝ Լօնտուայի դաշնիքը կընդու-
նի՛ բայց ինքը կը խօսի (Օսմանեան տէրութեանը հետ
Վսորեատանի կառավարութեանը համար : Քօնսօլղ-
ները՝ որոնք քանի մը օր առաջ խստութիւն կը ցը-
ցունէին , աս անդամ հանդարտութեամբ ընդունելով
անոր պատասխանը՝ հարցուցին միայն , թէ արդեօք
գեռ նոյն մտքի վրայ է Փաշան , որ անցածները կը
սպառնար թէ մեկ մը նալ ձեր խանունը չեմ իտար ,
ու հետերնիդ տեսութիւն չեմ ըներ : Բայց պատաս-
խան տըլին թէ՛ Փաշային ան կերպ զուրցելուն պատ-
ճառը , ձեր ծանր խօսքերը եղաւ , թէ որ կուզէք՝
կընաք Լյուիսուսի մէջ բնակելու . Փաշան կը պաշտ-
պանէ զձեղ և ձեր հպատակները և անոնց առօտ-
տուրը :

ԱՐԵՎԱՆԻ ԱՐԵՎԱՆԻ

Վահագումբեան թատրոնի բառեալ պայուսակ Առաջնադաշտ Բայրութ 1840 :

“ Արիլուսներ և Պարօններ .

“Հասարակութեան գործքերուն վիճակը կը ներէ
ինձ , որ վերջ ընեմ աս Խառլամէնմի ժողովը . Հնոր-
հակալի ըլլամ ձեր անխօնչ աշխատութեանը ու ջանքին
որով ձեր պարտաւորութիւնները կատարեցիք :

"Օսար Տէրութիւններուն հետ միշտ սիրով եմ ու շատ բարեկամութիւն ունիմ , և ամենուն կողմանի հաշտութիւնը հաստատ մնալու փափագ կը տեսնամ" :

“ Ուրախակից եմ ձեզի չետ , որ Ապահնիա եղած քա-
ղաքական սպատերազմը գաղարեցաւ : 1834 ին չորս Տէ-
րութիւններուն մէջ եղած դաշնաբները արդէն կտտար-
ված ըլլալով , խօսակցութեան վրայ եմ Ապահնիայի թա-
գուհիին չետ , որ ան կողմը խրկած նաւերս ետ բե-
րել տամ :

“ Եցրձանիկի կը համարլիմ զիս ծանուցանել ձեզի . որ
Կարօլիի թագաւորին հետ ունեցած վէճը . (որուն
պատճառներուն աեղիկութիւնը տըրդիշան ձեզ) , վերջ
ըլլալու վրայ Է Գաղղթացոց թագաւորին բարեկամա-
կան միջնորդութեամբը :

" Եշջանիկ կը համարիմ զիս նմանապէս իմացընելու ձեղի , որ Քօթժուղալի Տէրութիւնը հաճեր է իրաւունք ընել քանի մը Հպատակներուս ունեցած օրինաւոր գան- գատներուն , ու կարգի գրեր են Խնկիլիզներուն ան քա- ղաքին ունեցած սլարսքելնին , 1827 ին եղած դաշինք- ներուն համեմատ :

“ Աիսամած եմ Դուսի, Աւտրիոյ, Բրուսիայի և
Օսմանցոց Խնդնակալներուն հետ, Առևելեան հաշտու-
թիւնը հաստատելու, ու Օսմանեան տէրութեան ամ-
բողջութիւնը և անկախութիւնը պահելու համար, որով
Եւրոպայի հաշտութիւն նաև հաստատ կը մնայ :

“ Զինիմաշնի կայսեր պաշտօնատարներէն իմ հպատակներուս մէկ քանիին մնծ նախատինքներ ընելըվ , մանաւանդ իմ մասնաւոր զործակալս պատիւը չե ճանաչելըվ՝ պարտաւորեցայ Զինումաշնի կողմերը բաւական նաւեր ու զօրբեր խրկելու , որ իրաւունք ինդրեն առոնց լրած նախատինքնի փոխարէն :

“ Համաւթեամիս սրտի կտութ տըլին , որ Խոլանապիքաղաքական գործունութիւնները կանոնի դրվի : ”

“Աը յուսամ թէ ընտրած օրէնքնիդ եկեղեցական
հոգաբարձուներուն վրայօք՝ պիտի շատցունէ Խնկիլթէ-
ռայի մէջ հաստատված եկեղեցին զօրութիւնը, ու
դիւրաւ հոգալու է իմ ժողովուրդիս հաւատքի մասին
հարկաւոր եղած զիտութիւնները :

“ Տեսայ մտադիր սրափիւ ձեր մտաց որոշումը Քանատա նահանգին համար , ուստի ջանք կընեմ դորձքի գնել ձեր զիտաւորութիւնը անանի կերպիւ՝ որ իմ հոգաւտակներուս փափաղը կատարեմ առանց տկարացուցանելու թագաւորական իշխանութեան ուժը , որով Հիւմիսային Ամերիկայի մէջ եղած մեր նահանգներուն բարի կացութիւնը ու համաստութիւնը միշտ հաստատ մնայ ,

“ Ճամայիքայի օրէնսդիրներուն ժողովը հոգ տարածէ քանիմը օրէնքնէր պատրաստել , որոնք հարկաւոր եղան ընկերական կացութեան վիճակը փոխվերուն պատճառաւ . Այս օրէնքներուն մէկ քանին պէտք է կրկին քննել կտոր ուղղել , բայց շատ յաս ունիմ՝ Ճամայիքայի ժողովին մտերմութեանը վրայ . Վրկմանեան Հնդկաստանու ազատ սև զերիներուն կացութիւնը շատ յուղելի եղաւ օրէնքներուն հնագանդ ըլլանուն համար , և ընկերութեան մէջ խաղաղաւեր բնութիւն ցըցունելով : ”

"Ապրուններ, (սառառաց ՏԵՇԵՐՈՒԹՅԱՆ)

“**Հ**նորհակալ եմ ձեր աղված հարկին (Աբենք), մեր զօքքերուն համար : **Ը**ստ կը ցաւիմ , որ հարկաւ որ եղաւ տուրքով ծանուցանել քիչ մը իմ ժողովուրդիս թես , բայց կը յուսամ որ անանկ կարդի գրած էք ան տուրքերը՝ որ շատ չի ծանրանար] ժողովրդոց վրայ :

“Այլորտներ և Պարոններ :

“ Երբոր ամենն մէկերնիդ ձեր երկիրը կը դառնաք ,
կրկին պիտի շարունակէք ան զործերը , որ երկրիս օգ-
ախն համար մինչև հիմայ զլուխ տանելու ջանք ըբիր :
Չատ կը ցանկամ որ հաստատ սկահվի քաղաքիս հան-
գլասութիւնը ու հաշտութիւնը ուրիշ տէրութեանց հետ :

Վ ան զի երկրիս և աշխարհի երջանկութեանը հար-
կաւոր եղածը աս երկուքն են , որոնց համար ես մեծ
ջանքով պիտի աշխատիմ , ու հաստատ դիմանալով ձեր օգ-
ախն թիւնը և զործակցութիւնը , կապաւինիմ խոնարհու-
թեամբ Աստուծոյ նախալինանութեանը ,

19 , Oct . 1840 .

Յուրիս 3 | 5 | ջնառայի մեջ եղած դաշնագրութեամբ՝ Մէջմէս Ալին քաղաքականութեան վիճակը

կըլսովին փախված է, Մինչեւ հիմայ միայն բարձրա-
դոյն Պրանը հրամանալին գէմկը կինար, բայց զաշանց պայ-
մանները ընդդունելով՝ թէ իրեն արքային, և թէ այս
դաշնակը ստորագրող մածէՏէրութեանց՝ յայտնի գէմկը
կինայ: Ազէկ զիտէ Մէջմէս Ալին թէ ինչ զօրութիւն
կրնան ունենայ դաշնագրութիւնները: Խրոպայի քաղա-
քականութիւնը զիտովին, ասանի դաշնակներու վրայ հաս-
տառ կեցած է: Աս կերպով՝ Յունաստանի, Պէջիպայի
և Ապանիայի⁵ համար եղած գաշնակրութիւնները կատար-
վեցան, թէ և գժուարութեամբ: Ունայն յուսովկը խարէ
զինարը, թէ որ կը կաթէ թէ՛ հնարաւոր է որ փոփո-
խութիւն մը ըլլայ յուլիս 3 | 15 եղած գաշնակրու-
թեանը :

Այս դաշինքը առնենքին չեն փոխվեր և ետ չեն դառնար .
տրված ժամանակէն (Հարթէն) յայսնի է որ անհնարին է
փոխվելը ,

Հիմայ սկէտք է որ քննենք թէ ինչ բան կը ընայ առաջ դալ արգեօք ԱԵՀմէտ Ալիքին ընդունելէն կամ ընդունելէն աս. գահնադրութիւնը : Եթէ ընդունելու որ ըլլայ՝ յայսնի կը ցըցունէ բոլոր Խրոպիոյ և յետադրից ալ , թէ ոչ միայն բարեխախտ աշխարհակալ մը նէ ինքը , այլ և խելացի մարդ և խորապէտ քաղաքականի : Ի՞նչ բան աւելի փառաւոր կը ընայ ըլլար՝ քան թէ հիմնարկել մէկ նար յաջորդութիւն մը , իր թաղաւորին և բոլոր Խրոպայի կամքցողութեամբը , ո՞րչափ միիթարութիւն է՝ երբոր մէկը կարող ըլլայ ինքնիրէն ըսելու . ինչ որ ես ըլի և կարդի զըրբի՝ իմ զաւկըներուս ձեռքը պիտի մնայ որպայմէ մարդ մը չի կընար յափշտակել :

Աս օրվան օրլս՝ երկրի մը մեծութիւնը կամ ուժը
անոր երջանկութիւնը և հանդասութիւնը չէ, այլ հաս-
տառ պաշտպանութիւնը գաշանց, որ անոր ամրողջու-
թիւնը կը պահէ ու Կըոպասյի քաղաքականութեան
կարգը կը դբնէ :

Ձեւ որ աշխարհազրաական թուղթին վըայ նպինք՝ շատ փոքրիկ և տկար երկիրներ կը դմնանք երևելի տէրութեանց քսվերը, որոնք ամեննին անիրաւութեան ու հարբառահարութեան վախ չունին . բոլոր Եւրոպայ անոնց համարաւութեանը և պատրայն պաշտպան է : Աս կերպ

պաշտպանութիւն մը թէ որ ձեռք բերէ Մէջմէտ Աւլին , ինչո՞ւ պիտի հոգ ընկն ան ատելնը ինքը կամ իր զաւկըները , որ քանի մը երկիրսներ աւելի ձեռք բերեն , որոնք մինչև Հիմայ իրենց օղուտ մը չըրին , ու չէ թէ մինակ ան քաղաքի բնակիչները վկաս կրեցին , այլ և Եղիպատոս ալ : Լաւ զիտէ Եղիպատոսի Փաշան , թէ որ չափ մարդիկ գոհիցիցան և որչափ գրամ ծախք եղաւ մինչև որ Ասորեստանի և Ասորիայի տիրեց :

Ընէ որ աս վլճերուն տեղը անկեղչ բայց կամութիւն
մը ունեցած ըլլար Փաշան՝ Օսմանեան Պրանը չետ և
և մէկ միաբանութիւն մը բազարականութիւն և կրօնի
համար, Տաճկայ աղջը վերստին ձեռք կը բերէր իրեն
ուժը և յաջողութիւնը : Ա ան զի (Վասուած պի ա-
րասացէ) թէ որ գըրսէն թշնամի մը ըլլար, Օսմանեան
Տէրութիւնը Եղիպատուէն օդնութիւն ունենալու յայս
կունենար, նոյնպէս Եղիպատոս ալ Տաճկաստանէն, ի-
րենց Հայերնկը պաշտպանելու համար : Հիմայ Մէջ-
մէտ Վլիին իրեն անհնական օգուտը, ընտանեացը, Ե-
ղիպատոսի բնակչաց, և բոլոր Տաճկի աղջին, նաև Տէ-
րութեան ամբողջ մնալը՝ մէկ խօսքով աս ամեննը կը ծա-
նուցանեն անոր որ, իրեն համար պատվառոր և օգ-
տակար եղած գոտչնագրութիւնը ընդունի . որն որ ասանկի
շահաւոր չէր ըլլար՝ թէ որ ըայնառարած երկրի մը
միայն հրամայէր, որուն պահպանութիւնը շատ ծախրի
կարօտ է :

“Առավիայի, Առատանի և ԱԷնասարու հաղութան երկիրներուն մէջ զիտութիւն և բարեկըթութիւն աարածելով փաշան՝ նորպիկ կըլլայ Լզգիապոսի որն որ հին ատենաները զիտութեանց շտեմարանն էր :

Բայց թէ որ գաջնագրութեան սկսյմանները ըստդունի՞
անաստենը հարկ կըլլայ ալէտք եղած միջոցները զորձքի
դնել :

Եզրիստանի Փաշան խելսայի մարդ է և աղեկի զիտէ առ
չըսք Տէրութեանց ունեցած ուժը ուսափ չի կրնար ամենաելին
ինպահնելին յոյս տալ , որ իրեն տիկար միջնորդովը՝ անոնց
մշկուն միտան գէմի կենալու կարողութիւն ունենայ . թէ
որ աս ններկայ պարագաներուն մէջ օտար Տէրութեան մը
ազգակինելու ըլլայ վնասակար յուսով մը ինքը նոր կը խա-
րէ . վասն զի՞ ովկ կրնայ խափանել չըսք մեծ Տէրութեանց
վաճիները . անկրնայ անոնց դէմ կիրակ կամ բանի տեղ
չի փնել զանմէք . Ո՞վկուգէ որ իրեն առանձին օգուար ուրի-
շին օգտին համար դոհ ընէ , իրեն հանդսառութիւնը վսանեցի
մէջ ձըգէ . Վէհմէտ Ալիին բարեկամութիւնը ընելու համար .
բուհնք թէ ասանկ ընտղ մը ըլլայ . ինչ շահ առաջ կուգայ
անկեց . յայտնի բան է որ ընդհանուր ծեծ մը կը բացվի ,
որուն Վէհմէտ Ալիին առաջին զոհ կը լլայ . վասն զի աս կերպ
միջնորդութիւնը օգուստ մը չընելէն ետե , իրեն կորսըլելուն
պատճառ կը լլայ անսարակոյս : Չորս մեծ Տէրութիւնները
կրնան հարգաւոր եղածէն աւելի զօրք հանել , որ դաշնա-
գրութեանը կատարելելուն դէմ կեցողներուն հետ պատե-
րսպմին : Անասենը Վէհմէտ Ալին մինակ պատճառ եղած
կը լլայ ան պատերազմին , ու Եւրոպայի զօրքերուն Եզրիս-
տոս և Ասիա անցնելուն :

"Ըատ արուն կընեմ՝ ըստ , դաշնագրութիւնը ընդունելէս առաջ , Ասոր հակառակ՝ Խրոսպացի տէրութիւնները կաշխատին թէ որչափ որ հնալ է , ինայեն տաճկաց և բարձրագոյն Դրանը քրիստոնեայ հպատակներուն արունը . ու կը խորհին բաւական զօրք տանելու ուր տեղ որ հարկաւոր է , ոնչացնելու համար մէկէն ՚ի մէկ բոլոր բնդգիմութիւնները :

Ուրեմն փաշային յաղթըլիլուն ամենեին տարակորս
չե կայ : Բայց կրնա՞նք ըսել Ծե փառքով պիտի ըլլայ
իրեն յաղթըլիլը : Ա՛Ն . ի՞նչ փառք կրնայ ունենալ մէկ
մնարդ մը որ իր յանցանքովը կը կորսըմի . իրեն կոյր յան-

զբգնութեամբը մեծ կրիւ կը հանէ : Ասկայն Ճշմարիտ
փառք-և կիմաստութիւն ունեցած կրյայ , թէ որ պա-
րագաներուն հարկաւորութեանը նայելով՝ խնամքու-
թիւն ընէ ու դէմ չի կենայ :

‘Եաւ’ թէ որ ԱՇէմէտ Ա՛ին յաղթըլիրու ըլլայ նէ ,
անոր անունը աշխարհի մէջ անմահ կը մնայ մի . ոչ ,
վասն զի՞ իրեն առաջ երկիրսները և քաջութիւնը չեն
հաւասարիր բնաւ Շինկիվիսնի , թէկ.նուրիէնկի ,
Ըլքսանդրի և Գյօնափառթի ըրածներուն : Գյատմու-
թիւնը ասանի պիտի զուրցէ միան ”Առավման Արհմաւտի-
օրովը՝ Փաշար մը կար Եզիփատոս որ շատ խելայի և
քաջ մարդ մըն էր , որ յաջողութիւն ունեցաւ ու քանիմը-
քալաքներու տիրեց : Եղբար Առլիման Արհմաւտի երի-
տասարդ տղան հօրը տեղը նստաւ , ձեսք երկիրնցուց
փաշային , և իրեն Տէրութեան առաջին պատիւը տա-
լով անոր , հաշտութիւն և միաբանութիւն ընկե ուզեց
հեար : Բայց Եզիփատոփ Փաշան , իրեն հպարտու-
թեալիր բանի տեղ չի գրաւ անոր տըլմածը . անատենը
բոլոր Երոսով զէնք առաւ Փաշային դէմ , որ յաղթը-
լիցաւ . Ասանկալ իրեն անունն ալ կը կորսորդի ուրիշ
փաշաներուն անուանցը հետ մէկ տեղ , որոնք ապատամ-
բութիւն ըրին և յաղթըլիցաւ :

Դաշնապետթիւնը չընդունելով Փաշան, կրնայ թեր-
ևս ինքը ինքը խաբելու սուսա յուսով, մէտ տէրութիւն-
ները հարկաւոր եղած միջնցները սաստիւթեամբ զարձ-
քի չեն գներ, յուլիս 3 | 15 ի գաշնիքը կատարելու
համար : Դիցուք թէ ասանկ ըլլայ (որ անհնար բան
է) ի՞նչ առաջ կուգայ առկեց : կը յուսայ Փաշան որ
շարունակ նոյն վիճակի մէջ պիտի մնայ : Ո՞ր երկիրը
կրնայ դիմանալու, երբոր ըորս մեծ Տէրութեանց սուրը
միշտ կախված տեսնայ իրեն զիփուն վկա, երբոր իրեն
առուտտուրը ոչնչանայ, ուրիշ քաղցրներուն հետ ունե-
ցած հաղորդակցութիւնը կըտրըքի :

Վէհմէտ Վալի Փաշան իրեն չափէ գուրս ունեցած
անձնասիրութեանը կրնայ զահելու, թէ իրեն և թէ
զաւակաց օգուածը ։ կրնայ կրակով և սուրալ փառ Վ-
սիայի մէջ մտնալ, քակել աւբել, նեղութիւն հաս-
ցընել տաճիկ ազգին, (Օսմաննեան տէրութեան ամբողջ
ութիւնը բաժնել, և ատով զրգուել Եւրոպացի գորքերը
որոնք պատրաստ են անոր օգնութիւն համնելու ։ Կը-
նայ իրեն տղան Պօլսոյ վրայ քալեցնել ։ բայց ասոնց
պատիճը կը քաշէ անչուշա ։ թէ որ Խողոչհեր Փաշան

առաջ երթալու ըլլայ՝ բնաւ չի կրնար ետ գտանալու : Ասիայի մէջ կը կոտրվին անոր զօքերը , ու ինքնալ հոն կը գտնայ իր զերեղմանը : Աս պատերազմը չուզելով պիտի ընդունին Եւրոպացիք . և որպէս թէ մէկ յաւալի՝ բայց շատ հարկաւոր պարագաներէն սախոված : Խճռուայի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութիւնները , ամէնեխն ատելութիւն կա ՞ վլէ ինս բութիւն չունին , ու իրենց ըրած գաշնկն ալ արդարութեան վրայ հիմնեալ է . միտքերնին աս է որ՝ (Օսմանեան Տէրութիւնը հաստատ մնայ : Ասոր համար անիրաւ բան մը չեն պահանջէր Մէհմէտ Ալիէն , այլ ինչ որ կառաջարկեն անոր՝ արդարութեամբ է , իրեն պատույն վայելու , և աշխարքի խաղաղութեանը համար հարկաւոր : Աս ըսածնիս անանիկ մէկ ձշմարփտ բան մըն է , որուն կը պարտաւորի ֆաշան աղէկի խելք հասցընկու : Ուրեմն թողերախտաղիտութեամբ ընդունի իրեն վեհանձն թագաւորին և բուօր Եւրոպայի ձեռքէն ան փառը և պատիւը որ կուտան անոր , ու անոնց պաշտպանութեամբը տիրէ Եղիպատոսի որդւոց որդի : Աս կերպով՝ իր զորքերը անմահ կը մնան աշխարքի մնջ , իրեն զաւակները օր հնող կը ըսան զինքը , ու իր անունը պատւով զրված կը տեսնայ պատմութեանց մէջ :

የኢትዮጵያውን ከመተዳደሪያዎች ልማትዎች በRossoshaq ቤትታል
ሸጻውን የሚከተሉት ቀን ተስፋል በለንበርስ ቤትታል :

ԲԱԿԱՀԱՅՔ Ասորեստանի

“**Ղորս** մեծ տէրութեան՝ Խնկիլիզու, Աւըստրիայի, Ուռ-
սի և Բրուսիայ, Օսմանեան Դրանը չիտ միաբանելով
վհանցին որ Մէհմէտ Ալիի ձեռքէն հանեն Ասորես-
տանի կառավարութիւնը : Ես ալ հոս եկած եմ, իրրե-
յառաջնժաց (Կուռանցու) ծովալին բանակի, որ Ե-
ղիպատոսի Փաշային ձեզի ըբած զրկանքները վերջացը-
նեմ :

“ Ճաղպմարդ Ասորեստանի . Առլիթան Եպափև Մէջ
Ճիտի հրատարակած Խագիկի Շէրիֆը՝ իրեն ժողովար.
զոյցը կեամբքը և ինչքը պաշտպանելու համար , ծանօթ
է ձեզ , և Օսմանեան տէրութեան քաղքըներուն մէջ
անոր զործազրութիւնը կը լայ կոր զգուշութեամբ : Աւ
է պատճառը՝ որ չըստ մեծ աէրութիւն ինսդրեցին ար-
քայէն , ու ձեզ համար ալ ձեռք բերին նոյն շնորհը
որով հանգիստ ըլլաք , աղստութիւն և յաջողաւթիւն
ունենար :

" Բնակիչք Ա երանանու . Ճեր հիմտիվան կացութիւնը
ուեսնալով Ճեղ համար ալ յատկապէս կը խորհինք
կը կանչեմ Ճեղի որ ելլաք , ու Եզիստական կառա-
ժարութեանը լուծէն ապատիվու ջանք ըներ , Ես օրէ
օր կրտսասիմ որ Պօլիսէն զօրք դայ , զէնք և պա-
տերազմի հարկաւոր եղած պաշտիներ . ասկից ետե-
լ; Եզիստուի պատերազմական հաւերը չեն կրնար առ
կալմերուն նեղութիւն տալու .

“Օսմանեան զինուորներ . մասնաւթեամբ հանեցին ըզ-
ձեզ ձեր հայրենիքէն , ու Եղիպատի աւագւուտ եր-
կիրը բերին ուսկից ետքը Ասորեստան խորիցիցաք
ես կը հրաւիրեմ զնեղ մեծ տերութիւններուն անու-
նութ , որ գառնաք հնագանդիք ձեր թագաւորին
երկաւ մեծ նուռ կիցուցած եմ լավագեթի մօմ՝ ուր-
աեղ դուք կը բնակիք ։ Եկէք իւմ որաշուղանութեանն
տակը , ու թէ որ պահապան զինուորները ձեզի գրպ-
չիրու ըլլան՝ զինուան որ շարաջար կը սպատիքին . Չե-
յանցանքներուն ներում որիտի ըլլան , ձեր ետ մնացած

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԵՎ

19. 10 օղոսոս : Շաբարի գիները փոփութիւնմը շընկալան , թեստ և քիչ ապրանք մնաց քաղաքիս մէջը , 2400 հառելն չափ շաքար վաճառվեցա ու 2974 հառել եկաւ Ամերիքայէն : Անգլիա հանվա 1268 սընտուկ Ավանայի շաքարէն 468 սընտուկը սրոն էին Ճերմակ միջակ տեսակ , 35 շէլնէն մինչև 37 շէլն վաճառվեցան . մնացեալ 800 սընտուկը սրովէն ծովու ջուրէն քիչ մը վնասեալ էին , 27 էն 31 շէլն վաճառվեցաւ Ճերմակը , ու 22 շէլնէն մինչ 23 շէլն թխպաղոյնը (է՞մերը) :

Խահվելի զիները բարձր են , և որովհետեւ ասպանն
ունեցողները հաստատ կը մնան ուղած զիներնուն վը-
րայ , անոր համար աս անգամի թշումը հանած 244
չափելու ու 274 , տոպրակ խահվելից մեծաքյն մասը
կրեակ առին կրկին հետազայ զիներով . լաւ միջակ տե-
սակը Շամայիքայի՝ 117 շէլինէն , մինչ 122 . մի-
ջակը՝ 98 էն մինի 115 շէլին . շատ միջակը՝ 91 էն մին-
93 շէլին : Եէմէնու խահվէն շատ քիչըլլալուն հա-
մար կը յուսացվե որ զինը կը բարձրանայ :

Ելի Ըմբռնի, 13 օդոսոս : Այս շաբաթ բամպակի զիները շատ թուլ էին : զրեթէ բան մը չի վաճառվեցաւ . բայց դիմաւոր պատճառը՝ եղանակին դեշութիւնն էր ու շատ անձրւները , որ մարդ մը չի կրցաւ գուրս ելքալու : Համպակ աւնեցողները՝ շատ փախադ ցըցուցին վաճառելու , անոր համար զիները՝ Հարիւրին 2 էն մինչև 3 իջան , ամեն տեսակ բամպակաց համար :

ՄԱՐՍԻ ԵՐ . 30 օդոստոս + Քաղաքիս առևտուբը
ովասերազմական ձաներուն պատճառաւաւ մեծ անշարժու-
թեան մէջ կը գտնըլլի : Գյութէ բոլոր ապրանաց գիները
անունով մի պին են քանզի ոչ աւնող կայ և ոչ վաճառող
մանաւանդ երկան օրով ամենաեին աղուանք չի վաճառվիր
կը : Ապահովութեան (« չի- ի- այ ») գիները պատերազմա-
կան վտանգներու համար՝ մինչև հաշիւրին 6 ելան :

ԹԱՐԻԵԱԾ . 20 օգոստոս : Տամնըհինդ օրվան մէջ
վաճառված բամպակի զումարը 3060 պալեայ է , Վա-
քոյի զինը 47 ֆիորին , Խվիլու բամպակին զինը 29 էն
30 ֆիորին , ու ԱԷլանիկի զինը 22 էն 30 : Կո գի-
ները հաստատ կը մնան և կերեկի թէ մէկ ժամանակ պի-
տի տեհն : Քաղաքին մէջը եղած բալոր բամպակը 43561
պալեա են , որոնց մէ 16660 պալեա Վաքօ

14680 " " " **Անտոլը**

10680 „ „ Глебище

1541 „ „ զանազան տեսակ :

Վեղամնել միշտ կուզվէ կոր ,ու աս օքերս վաճառվեցաւ 50 խանթար Խղիուտ ապրանք , 94 էն մինչեւ 95 ֆիօրին . 70 խանթար Վշջերկրական կղզիներեւն եկած , 94 ֆիօրին 40 . խանթար Փօսնայի ապրանք 92 նէ 94 . ու 150 խանթար զանազան ուրիշ տեսակներ 89 էն մինչեւ 93 ֆիօրին :

Օմմի՝ վաճառվեցաւ 200 խանթարի չափ ֆապրի-
քայի համար ապրանք՝ ֆիօրին 31 էն մինչև 36 : 1 առ
ապրանքէն 560 խանթար՝ վաճառվեցաւ 55 էն մինչ
58 ֆիօրին :

Վետաքս՝	զիները	թուլ	են,	ու	աս	շաբաթ	միայն
15 պահա	վաճառվեցաւ	որոնց	զիները	ասոնք	են,		
Պառւապու		8	ֆիօրին	էն	8	. 3	4 . լեպան
Կիրիառու		7	էն	մինչև	7	. 2	3 .
Յինոյի		6	.				
Պարհամպօղուի		6	. 3	4 .			
Աելանիկի		6	.				

Փալամուտ ու **Դէհրիի վաճառմունքները** ևս ասոնք են,
1080 խանթար Խվիրու ապրանք՝ 9 էն 10 ֆիօրին
2450 բանթար Խօսար 7 էն 8 :

2450	"	քամալժա	Ոոայու	էն օ :
120	"	Դէհը	170	էն 180 :
40	"	ևս	170	180 :
40	"	ևս	90	128 :

ՊՈՂ ԵԱՅ . 3 սեպտեմբեր : Այկէց առաջ՝ Տէրութեան կողմանէ ծանուցում եղած էր բոլոր վաճառականներուն , թէ Միտիլիյի , Կատարէմսու , Այվալիքի և ուրիշ քանի մը կողմերուն նոր տարվան ձէթը (զէլլէ էտովն) 100 հազար խանթարի չափ , որն որ Տէրութեան կը վերաբերի Թէլլէլ սկիտի ըլլայ . ուստի անցած ամսու վերջի օրը Թէլլէլ եղաւ , Ահմէթ Ֆէթհի մայակին , Վահիկէի փաշալ հաճի Վահիկ փաշալին , և

կազմվածք	(Դաշտային գույքի բարեկարգության մեջ)	157
ուրիշ երևելիք անձանց առջելը	Ախտիլիյու ձեթէն	2000 ինժարապատ Ախտիլիյու Առուհասըլքինթր դաշտային մեջ 158
2000 „ ևս նոյնը	”	153
2000 „ ևս Այլալքինի՝ նոյնը	”	156
2000 „ ևս Լարելիտու՝ ծախվեցաւ	”	151
Ես վերջի 2000 խանթարը՝ խօնա Լուսուփ		
Համիսու վաճառականութել երկու ընկերութ առին:		
Ասոնց գրամը՝ կեսը կանխիկ (Հեղին) պիտի տան		

